

ანა ბელოვანი

ზოგიერთი კონცეპტუალური მეტაფორა
საენათმეცნიერო დისკურსში

მოცემული ნაშრომი წარმოადგენს მცდელობას, გამოავლინოს და შეისწავლოს კონცეპტუალური მეტაფორები ინგლისურენოვან საენათმეცნიერო დისკურსში.

ნაშრომის თეორიულ საფუძველს ქმნის კონცეპტუალური მეტაფორის თეორია (ლეიკოფი, ჯონსონი, 1980; ლეიკოფი 1993; კოვეჩესი, 2008, 2017; რედი 1979). ემპირიულ მასალად გამოყენებულ იქნა ლინგვისტიკის სხვადასხვა დარგში - ისტორიული ლინგვისტიკა (ფოქსი, 1995; კრაული, ბაუერნი, 2010), ლექსიკოლოგია (ლიპკა, 1992), ფონეტიკა (ფრომკინი, 2000; სოსიური, 2013;), პრაგმატიკა (კრუზი, 2000; მეი, 2001; სლოტა, 2018; ჰორნი, ვორდი, 2006), სოციო-ლინგვისტიკა (მეიერჰოფი, 2010), სტილისტიკა (ვებერი, 1995) – არსებული ნაშრომები. სპეციალური ლიტერატურისა და ემპირიული მასალის ანალიზმა ცხადყო, რომ სამეცნიერო დისკურსი კოგნიტიური ლინგვისტიკის კუთხით ნაკლებად არის შესწავლილი.

როგორც ცნობილია, მეტაფორა ოდითგანვე მრავალი მკვლევარის ინტერესის სფეროში ექცეოდა, თუმცა მას ძირითადად ლიტერატურული ტექსტისთვის დამახასიათებელ მხატვრულ ხერხად მოიაზრებდნენ. მეოცე საუკუნის ბოლოს საფუძველი ჩაეყარა ახალ, კონცეპტუალური მეტაფორის თეორიას, რომელიც ასევე ცნობილია კოგნიტიური მეტაფორის თეორიის სახელით და, რომელიც, როგორც ცნობილია, წარმოადგინეს ჯორჯ ლეიკოფმა და მარკ ჯონსონმა თავიანთ ნაშრომში „მეტაფორები, რომლებითაც ვცხოვრობთ“ (1980). ამ ნაშრომმა მნიშვნელოვანი გარღვევა მოახდინა ზოგადად მეტაფორის აღქმაში, დაგვანახა რა, რომ მეტაფორა ადამიანის აზროვნების განუყოფელი ნაწილია – ადამიანები მოვლენებსა თუ საგნებს სწორედ მეტაფორების საშუალებით ხსნიან და აღწერენ; ეს

პროცესი იმდენად ბუნებრივად და მყარადაა ჩამოყალიბებული, რომ ისინი ვერც კი ამჩნევენ, თუ რამდენ მეტაფორას იყენებენ ჩვეულებრივი, ყოველდღიური საუბრისას.

კონცეპტუალურ მეტაფორაზე საუბრისას, ლეიკოფი და ჯონსონი განასხვავებენ ორ სფეროს – საწყისსა (source domain) და სამიზნეს (target domain). საწყისი სფერო არის, ძირითადად, კონკრეტული, ხოლო სამიზნე – აბსტრაქტული; აბსტრაქტული ცნებების დახასიათება კონკრეტულის მეშვეობით ხორციელდება. მაგალითად, *LIFE IS A JOURNEY/ ცხოვრება მოგ ზაურობაა*, აღნიშნული მეტაფორის მეშვეობით *ცხოვრება* (სამიზნე სფერო) გაიგივებულია *მოგ ზაურობასთან* (საწყისი სფერო). მკვლევრები აღნიშნავენ, რომ ერთი სამიზნე სფერო შესაძლოა რამდენიმე საწყისი სფეროს მეშვეობით აიხსნას და პირიქით (კოვეჩესი, 2017:16).

ლეიკოფი (1980:14, 25) გამოყოფს კონცეპტუალური მეტაფორის სამ ძირითად ტიპს: ონტოლოგიური – ეს ისეთი მეტაფორაა, რომლის დროსაც ერთ მოვლენას, ქმედებას, იდეასა თუ ემოციას და სხვ., აღვიქვამთ, როგორც რაიმე საგანს ან სუბსტანციას (ნივთიერებას); ორიენტაციული – მეტაფორა, რომლის საფუძველზეც ორგანიზებულია მთელი სისტემა მეორე ცნებასთან მიმართებით. ამ მეტაფორებს ორიენტაციულს უწოდებენ, რადგან ისინი სივრცობრივ ორიენტაციასთანაა დაკავშირებული: ზევით-ქვევით, შიგნით-გარეთ, ცენტრალური-პერიფერიული და ა.შ.; და სტრუქტურული – ერთი ცნება მეტაფორულად აგებულია მეორე ცნების საშუალებით.

ინტერესს იწვევს რედის ნაშრომი (1979), რომელიც წინ უსწრებდა ლეიკოფისა და ჯონსონის კვლევას; მასში ნათლად არის წარმოჩენილი, თუ რაოდენ დიდი პოტენციალი აქვს მეტაფორას, როგორც კოგნიტიური ლინგვისტიკის მნიშვნელოვან ელემენტს. რედი ყურადღებას ამახვილებს ენაზე, როგორც კომუნიკაციის საშუალებაზე და განიხილავს მას როგორც *გამტარს*, მნიშვნელობის *გადამხიდს* მოსაუბრიდან/მწერლიდან მსმენელზე/მკითხველზე; ის ანალიზებს იმ ლინგვისტურ გამონათქვამებს, რომელთა მეშვეობითაც ვახასიათებთ კომუნიკაციას. ლინგვისტური ნიშნების მთავარ ფუნქციას ხომ სწორედ თავის თავში მნიშვნელობის დატევა და შემდეგ კომუნიკაციისას ამ მნიშვნელობის გადატანა წარმოადგენს.

ლეიკოფმა და ჯონსონმა რედის ნაშრომიდან ენასთან მიმართებით არსებული სამი ძირითადი მეტაფორა გამოყო (ლეიკოფი, ჯონსონი 1980:10):

IDEAS (or MEANINGS) ARE OBJECTS – იდეები/მნიშვნელობები ობიექტებია;

LINGUISTIC EXPRESSIONS ARE CONTAINERS – ლინგვისტური გამონათქვამები-კონტეინერებია;

COMMUNICATION IS SENDING – კომუნიკაცია გაგზავნაა.

თუმცა ჩატარებულმა ანალიზმა აჩვენა, რომ საენათმეცნიერო დისკურსში კიდევ ბევრ სხვა კონცეპტუალურ მეტაფორას ვხვდებით. განვიხილოთ ისინი.

მეტაფორა – ენა არის სისტემა. ამ სტრუქტურულ მეტაფორას ფერდინანდ დე სოსიურის ნაშრომში თავიდანვე ვხვდებით ენობრივ ნიშანთან მიმართებით (ლიპკა, 1992:41). როგორც ვიცით, სოსიური ენას განიხილავს როგორც პირობით ნიშანთა სისტემას, რომელიც შეიცავს სხვადასხვა დონის ელემენტებს (ფონემებს, მორფემებს, სიტყვებს, წინადადებებს და ა.შ.) (ლიპკა 1992:41). ისინი ემორჩილებიან გამოყენების გარკვეულ წესებს და ყოველ ელემენტს საკუთარი შეუცვლელი ადგილი აქვს სისტემაში:

”Language as a *system of signs*, sign and system are mutually conditioning, since a sign only derives its value from within the system on the basis of its relation to other signs” (ლიპკა, 1992:41).

”Language as an autonomous or independent *SYSTEM*, with a patterned formal STRUCTURE; the aim of linguistic study is therefore to establish and explore the nature of this system and this structure” (ფოქსი, 1995:5)

სოსიური (2013:19) აღნიშნავს, რომ ბევრისთვის ენა უბრალოდ ნომენკლატურაა („...language is a nomenclature: a list of items corresponding to a list of things“) როგორც, მაგალითად, ქიმიური ორგანული სისტემა, თუმცა ენა გაცილებით უფრო რთული სისტემაა, რომელიც ორგანიზაციას უფრო ჰგავს. ენაშიც გამოვყოფთ დონეებს – ფონოლოგიას, მორფოლოგიას, სინტაქსს, ლექსიკურ სემანტიკას (levels of language – phonology, morphology, syntax, lexical semantics).

მეტაფორები – ენა არის/ენას აქვს ოჯახი; ენობრივი ურთიერთობა არის ოჯახური ურთიერთობა. ეს მეტაფორებიც სტრუქტურულ-

ლი მეტაფორის ნიმუშებია; ოჯახის სტრუქტურა გადმოტანილია ენის სტრუქტურაზე. ისტორიულ ლინგვისტიკაში, კერძოდ, ისტორიულ-შედარებითი მეთოდის გამოყენებისას, ვხვდებით მრავალ წინადადებას, რომელშიც ენებს შორის კავშირი ოჯახურ კავშირებთანაა გაიგივებული. თავად ოჯახსა და ენას შორის არავითარი მსგავსება არ არსებობს, თუმცა ენებს შორის კავშირი და ურთიერთობა იმდენად მსგავსია ადამიანური ურთიერთობებისა, რომ ოჯახის სტრუქტურის ზოგიერთი მახასიათებელი გადმოტანილია ენაზე. როგორც ვიცით, მონათესავე ენები ქმნიან ოჯახებს, რომლებიც დაკავშირებულია ერთმანეთთან ლინგვისტურად; მათ შორის საერთო ელემენტების არსებობა, შეგვიძლია საერთო დნმ ინფორმაციად აღვიქვათ, რომელიც ერთ ენათა ოჯახს განასხვავებს მეორისგან. როგორც ვიცით, გამოყოფენ ერთ წინარე/ფუძე ენას, რომლიდანაც აღმოცენდება ახალი ენები, რომელთაგან თითოეულმა შესაძლოა შესრულოს კვლავ ფუძე ენის როლი. ინგლისურში ვხვდებით შემდეგ ტერმინებს *parent language* (სიტყვასიტყვით *მშობელი ენა*) იშვიათად კი *common mother* (საერთო დედა) ხოლო ფუძე ენისგან აღმოცენებულ ენებს ინგლისურში *შთამომავალ* ან *ქალიშვილ* ენებს უწოდებენ *descendant, daughter languages*; მონათესავე ენებს (*related languages*), კი *დობილ ენებადაც* (*sister languages*) მოიხსენიებენ:

”Languages may be more or less remote from their *common ancestor*”

”The various *related* languages which appear to be delivered from a common original form” (კრაული, ბაუერნი, 2010:79);

”Persian might be added to the same *family*” (ფოქსი, 1995:18);

”Modern *descendant* languages” (კრაული, ბაუერნი, 2010:79);

”The *daughter* language” (ფოქსი, 1995:82);

”The languages which are derived from Sanskrit or together with it from a *common mother*... (ფოქსი, 1995:20-21);

”If crucial features of parent language were retained in a language...” (კრაული, ბაუერნი, 2010:317).

როგორც ვიცით, ისტორიულ-შედარებითი მეთოდი სწორედ წინაპარ და შთამომავალ ენებს შორის ურთიერთობების დადგენას ისახავს მიზნად:

”They examine the characteristics of *related languages*, and try to determine the scope and *nature* of their *relationships*, and the *historical connections* between them” (ფოქსი, 1995:1)

ინტერესს იწვევს ასევე ტერმინი *indigenous languages-მკვიდრი ენები*.

“The *indigenous languages* of Africa and America” (ფოქსი, 1995:9)

იგივე ტერმინი ასევე გამოიყენება ტომებთან, ხალხთან მიმართებითაც – *indigenous people* (მკვიდრი მოსახლეობა).

როგორც ზემომოყვანილმა მაგალითებმა ცხადყო, ინგლისელები ენას მდედრობით სქესში მოიაზრებენ: *sister, daughter languages*; ასევე, მსგავსად ქართულისა, მათთვის მშობლიური ენა დედასთან ასოცირდება *native/mother tongue*. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია გამოვყოთ ონტოლოგიური მეტაფორის სახეობა – პერსონიფიკაცია: *LANGUAGE IS FEMALE*, (*ენა მდედრობითი სქესისაა*).

გარდა ამისა, ისტორიულ ლინგვისტიკაში ენაზე საუბრისას, უხვად გამოიყენება ბიოლოგიური ტერმინები, რომლებსაც ორგანიზმებს შორის გენეტიკურ კავშირზე საუბრისას მიმართავენ ასეთეზია, მაგალითად: *genetic, genetically, genealogical, biological relationship* (*გენეტიკა, გენეტიკური, გენეალოგიური, ბიოლოგიური კავშირი*):

”Languages of their forms must be not merely *genetically related*, but *genetically equivalent*” (ფოქსი, 1995:61);

”They should occupy equivalent places in the *genealogical tree*” (ფოქსი, 1995:61);

ფოქსი თავის ნაშრომში „ლინგვისტური რეკონსტრუქცია: შესავალი თეორიასა და მეთოდში“ (1995:60-61) აღნიშნავს შემდგომს:

”In order to correspond, items must be *GENETICALLY EQUIVALENT*. The term 'genetic' is admittedly not entirely satisfactory here, since it implies *biological relationships*; it is at best a *metaphor*, comparable with that of the *family tree*... since linguistic forms are not, of course, inherited in a biological sense but are merely relearnt by each succeeding *generation*. However, the metaphor is apt, since we are looking for historical continuity of a kind that is analogous to that found in biological relationships, with linguistic features being directly 'passed on' from one generation of speakers to the next. We are thus able to

establish family relationships... where A, B, C, D, E, and F are all languages. Here, languages B, E, and F are all derived from language A, and languages C and D are derived from language B. All the languages in this *family* can be said to be *genetically related* in this *metaphorical sense*, since there is a continuous historical connection between them, and the various forms, units, structures, and so on, of these languages can also be said to have a genetic relationship to one another.”

მოყვანილი ნაწყვეტიდან აშკარაა, რომ განხილული მეტაფორები მკვდარი მეტაფორების ნიმუშებია, ისინი დიდი ხანია გამოიყენება, თუმცა მათი კონცეპტუალური მეტაფორის სახით გააზრება აქამდე არ მომხდარა.

მეტაფორა ენა არის ცოცხალი ორგანიზმი. მორიგი სტრუქტურული მეტაფორა განიხილავს ენას როგორც ცოცხალ ორგანიზმს, რომელიც იზადება, ვითარდება-თუმცაღა, როგორც ვიცით, ენები მუდმივად ვითარდება და იცვლება, ძნელია იმის გამოკვლევა, თუ როდისაა ენის პიკის, ზენიტის მომენტი, რადგან ვერ ვიტყვით, რომ გარკვეულ მომენტში ენა „უკეთესი“ იყო მის წინამორბედ ვარიანტზე. ყოველ ენაში აისახება მოსაუბრეების საჭიროება განვითარების კონკრეტულ მომენტში. თუმცა ცოცხალი ორგანიზმის მსგავსად, ცალკეული ენის ნელ-ნელა გაქრობა, რაც გამოწვეულია ენობრივი კოლექტივის არსებობა-არარსებობით, ადვილი შესამჩნევია, შესაბამისად, ტერმინი მკვდარი ენა *dead language*.

სოციოლინგვისტიკაში ადამიანის ენის ათვისებისა და განვითარებისთვის სწორედ ბიოლოგიური ტერმინებია გამოყენებული. აქ ენის უფრო ინდივიდუალურ გააზრებასთან გვაქვს საქმე. ცალკეული ენა არსებობს თავად ადამიანებში, რადგან ჩვენ ვიცით იდიოლექტის არსებობის შესახებ, რომელიც გულისხმობს ერთი ადამიანის ენის ვარიანტს. შესაბამისად, ენაც ცალკეულ პიროვნებაში არსებობს და მასთან ერთად კვდება.

“Critical period - The period during which language learning seems to be easiest; that is, in childhood and for some people going into early adolescence” (მეიერჰოფი, 2010:299);

“Generational change – Each generation in a community shows progressively more and more frequent use of a variant. A change that can

be inferred to be taking place on the basis of apparent time evidence is a generational change” (მეიერჰოფი, 2010:320);

“Lifespan change – A change to a speaker’s pronunciation or grammar that take place After the critical period can be described as a lifespan change” (მეიერჰოფი, 2010:320).

მეტაფორა – ენა არის კონტეინერი, ონტოლოგიური მეტაფორა. ეს კონკრეტული მეტაფორა ეხმიანება რედის მიერ გამოყოფილ მეტაფორებს *LINGUISTIC EXPRESSIONS ARE CONTAINERS* (ლინგვისტური გამონათქვამები კონტეინერებია) და ალბათ ყველაზე ხშირად გვხვდება ნებისმიერ ლინგვისტურ ტექსტში: *WORDS ARE CONTAINERS/SENTENCES ARE CONTAINERS/TEXTS ARE CONTAINERS* – სიტყვები/წინადადებები/ტექსტები კონტეინერებია.

აღსანიშნავია, რომ ამ მეტაფორას რამდენიმე სახის ახსნა შეგვიძლია მოვუძებნოთ. ენა როგორც კონტეინერი მოიცავს არა მხოლოდ საკუთარ ელემენტებს (სიტყვებს, ფონემებს, მორფემებს, სხვა), არამედ კულტურის მახასიათებლებსაც, ადამიანის იდენტობის თავისებურებებს. ზემოთქმულს ადასტურებს შემდეგი გამოთქმები:

All languages *contain* expressions;

Language *consists of* words

მოცემულ წინადადებებს ვხვდებით არა მხოლოდ ლინგვისტურ დისკურსში, არამედ ჩვულებრივი საუბრის დროსაც, რაც კვლავ ადასტურებს კონცეპტუალური მეტაფორების უზარმაზარ როლს ადამიანის ვერბალურ ქცევაში.

ის ფაქტი, რომ, პრაგმატიკის თვალსაზრისით, ცალკეული ინდივიდის მიერ გამოყენებული ლინგვისტური ერთეული (სიტყვა, წინადადება, ტექსტი) მოცემული ინდივიდის დამოკიდებულების გამოხატველია (ანუ მოსაუბრე/მწერალი გარკვეულ კონტექსტუალ მნიშვნელობას დებს მათში) ზემოთ მოყვანილი კონტეინერის მეტაფორის რეალიზაციის მაჩვენებელია.

მეტაფორა – ენა არის კოდი. ენა წარმოადგენს კოდს. მნიშვნელობა დაშიფრულია, და იმისთვის რომ მსმენელმა/მკითხველმა აზრი გამოიტანოს, თუ რისი თქმა სურს მოსაუბრე/მწერალს ის გაშიფრვას საჭიროებს. ენა სხვადასხვა ერთეულისგან შემდგარ კოდების

სისტემას წარმოქმნის, რომელიც საჭიროა კომუნიკაციისა და ინფორმაციის გადაცემისთვის:

”Some languages *codify* these points of view regarding time...
”(მეი, 2001:56);

“The invisible workings of their minds cannot be immediately expressed... but must be *coded* in non-natural, conventional and contextual, carriers”(მეი, 2001:43);

“...some of speaker’s intentions are encoded in the linguistic forms used”(კრუზი, 2000:370);

“... extralinguistic context can be coded linguistically... “(კრუზი, 2000:99).

ლინგვისტიკაში ვხვდებით ორი ტერმინს – დაშიფვრა (encoding) და გაშიფვრა (decoding). ერთი კომუნიკანტი ენობრივი კოდის მეშვეობით გადასცემს ინფორმაციას მეორეს. შესაბამისად, კომუნიკაცია აღიქმება, როგორც კოდირება-დეკოდირების პროცესი. აქედან კონცეპტუალური მეტაფორა: *COMMUNICATION IS DECODING/ENCODING*. კომუნიკაცია არის კოდირება-დეკოდირება. მოცემული მეტაფორა შეიძლება გაიშალოს წერილობითი და ზეპირ-მეტყველებითი დისკურსის და მიხედვით: *WRITING/UTTERING A TEXT IS ENCODING* და *READING/HEARING/UNDERSTANDING A TEXT IS DECODING*. თუმცა გაშიფვრის პროცესი როდია ყოველთვის წარმატებული, ხანდახან მოსაუბრის სრული მნიშვნელობა მსმენელამდე ვერ მიდის, ან რაიმე წინაღობა უდგას ამ მნიშვნელობის აღქმას წინ:

“Linguistically decoded meaning”(ჰორნი, 2006:634);

“Linguistically encoded meaning” (ჰორნი, 2006:236);

სტილისტიკაში დეკოდირების თეორიის ამსახველი მაგალითებია:

“... ‘decoding stylistics’ came from the application of the theory of information to linguistics by such authors as M. Riffatrr, R. Jacobson, P. Guiraud, F. Danes, Y. Lotman, I. V. Arnold and others.

In a rather simplified version this theory presents a creative process in the following mode. The writer receives diverse information from the outside world. Some of it becomes a source for his creative work. He processes this information and recreates it in his own esthetic images that

become a vehicle to pass his vision to the addressee, his readers. The process of internalizing of the outside information and translating it into his imagery is called ‘encoding’. The reader is supposed to decode the information contained in the text of a literary work”.

მეტაფორა – ენა არის იარაღი. ენა ასევე წარმოადგენს იარაღს, საშუალებას, რომლის მეშვეობით ვაყალიბებთ აზრებს. როგორც უკვე აღინიშნა, სოციოლინგვისტიკის თანახმად, ენა, ტრადიციებსა და მითებთან ერთად, კულტურის მახასიათებლებსაც აღბეჭდავს. უფრო მეტიც, იდიოლექტი ცალკეული ინდივიდის იდენტობის მაჩვენებელია.

“...language as a *tool* in personal identity” (მეიერჰოფი, 2010:302);

“Particular languages in *shaping* the denotational meaning” (სლოტა, 2018:14);

პრაგმატიკაში კონტექსტი განიხილება როგორც *იარაღი, საშუალება*, რომელიც აყალიბებს, ცვლის მნიშვნელობას; შესაბამისად, მეტაფორა *CONTEXT IS A TOOL*;

”Linguistic meaning is *shaped* by context” (სლოტა, 2018:14).

კონტექსტზე საუბრისას, გონებრივ ხატოვან სქემაში გარკვეული გარემო წარმოგვიდგება თვალწინ. კონტექსტი აბსტრაქტული ცნებაა, რომელიც წარმოდგენილია ჩვენ გარშემო არსებული რეალობით. შესაბამისად, კონცეპტუალური მეტაფორები – *CONTEXT IS ENVIRONMENT* ან *CONTEXT IS SITUATION* (კონტექსტი გარემოა / სიტუაციაა):

“... we always *operate in context*” (მეი, 2001:42)

მერიემ -უებსტერის ლექსიკონში კონტექსტის შემდეგ განმარტებას ვხვდებით:

“...the parts of a discourse that *surround* a word or passage and can throw light on its meaning “.

მეტაფორა – ენა არის სარკე

რეფლექციონისტების (სლოტა, 2018:14) ხედვის თანახმად, ენა წარმოადგენს სარკეს, ხოლო მისი ერთეულები ამ სარკეში არსებულ გამოსახულებებს. ეს გამოსახულებები რეალურ სამყაროში არსებულ ობიექტებს შეესაბამება, თუმცა სარკისებურად ზუსტად კი არ აღწე-

რენ მათ, არამედ მათი ჩამნაცვლებელი ბგერითი ან ასოებრივი ელემენტების მეშვეობით:

“Words are seen *as reflections of reality*” (სლოტა, 2018:14).

თუმცა ეს მოსაზრება წელ-წელა შეიცვალა - ცალკეულ ენაში წარმოდგენილი სამყაროს სურათი გაშუალებულია ენის მატარებელთა გონებაში არსებული მენტალური რუკით.

“Language reflects identification with a social category or a personal stance” (მეიერჰოფი, 2010:607)

“... language directly *reflects* independent cognitive distinctions” (ფრომკინი, 2000:292)

“It is quite commonly held that a *language reflects* the psychology of a nation” (სოსიური, 2013:294)

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას:

ინგლიურენოვანი საენათმეცნიერო ტექსტების ანალიზის შედეგად გამოვლინდა სხვადასხვა სახის კონცეპტუალური (ონტოლოგიური, სტრუქტურული) მეტაფორა.

აღსანიშნავია, რომ ონტოლოგიური მეტაფორა მხოლოდ რამდენიმე დადასტურდა, ესენია: *ენა არის სარკე* და *ენა არის კონტეინერი*, ასევე, *ენა მდებრობითი სქესისაა*- ეს უკანასკნელი პერსონიფიკაციის ნიმუშია.

განალიზებული მეტაფორების უმეტესობა სტრუქტურულ მეტაფორებს განეკუთვნება, რაც, გარკვეულწილად, იმითაა განპირობებული, რომ აბსტრაქტული ცნებების გამოვლენა ენაში სწორედ უფრო კონკრეტული კონცეპტების სტრუქტურის ასახვის საშუალებით ხდება. ამ სტრუქტურულ მეტაფორებს შორის ყველაზე გავრცელებულია, *ენა არის/ენას აქვს ოჯახი; ენობრივი ურთიერთობა არის ოჯახური ურთიერთობა*.

მეტაფორები, რომლებიც კონკრეტულად ენას მიემართება (*ენა არის სისტემა; ენა არის ცოცხალი ორგანიზმი; ენა არის კონტეინერი; ენა არის კოდი; ენა არის ხელსაწყო/იარაღი; ენა არის სარკე*) სპეციფიკურად ენათმეცნიერებისთვისაა დამახასიათებელი. ეს ფაქტი გასაკვირი არ უნდა იყოს, რადგან ამ მეტაფორების უხვად არსებობა განპირობებულია სწორედ ენათმეცნიერების საკვლევი, შესწავლის ობიექტის – ენის – არსებობით.

ლიტერატურა

ვებერი 1995 – Weber, J.J., *The Stylistics Reader: From Roman Jakobson to the Present*, ([Hodder Arnold Publication](http://HodderArnoldPublication.com))Oxford: [Oxford University Press](http://OxfordUniversityPress.com), 1995. ინტერნეტ ლინკი <https://zdamsam.ru/a449.html> (10.02.21)

კოვეცესი 2017 – Kovecses Z. *The Routledge Handbook of Metaphor*, Chapter1: Conceptual Metaphor Theory In Semino E. and Demjén Z. (Eds.). New York: Routledge, Taylor&Francis Group. 2017, 13-27

კოვეცესი 2008 – Kovecses Z. *Universality and Variation in the Use of Metaphor*. In *Selected Papers from the 2006 and 2007 Stockholm Metaphor Festivals*, N.-L. Johannesson & D.C. Minugh (Eds.). Stockholm: Department of English, Stockholm University. 2008, 51-74

კრაული, ზაუერნი 2010 – Crowley T. and Bowern C. *An Introduction to Historical Linguistics*. Oxford: Oxford University Press. 2010.

კრუზი 2000 – Cruse A. *Meaning in Language An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press. 2000.

ლეიკოვი 1993 – Lakoff G. *The Contemporary Theory of Metaphor (1992) Metaphor and Thought*, 2nd edition, A. Orthony (Ed.), Cambridge: Cambridge University Press. 1993, 203-251

ლეიკოვი, ჯონსონი 1980 – Lakoff G. and Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press. 1980.

ლიპკა 1992 – Lipka L. *An Outline of English Lexicology*. Max Niemeyer Verlag: Tübingen. 1992.

მეი, 2001 – Mey J., *Pragmatics An Introduction*, Oxford: Blackwell Publishing. 2001

მეიერჰოფი, 2010 – Meyerhoff M. *Introducing Sociolinguistics*. London: Routledge, Taylor&Francis Group. 2010.

რედი, 1993 – Reddy M. *The Conduit Metaphor. Metaphor and Thought*. A. Orthony (Ed.). Cambridge: Cambridge University Pres. 1993, 284-324

სოსიური, 2013 – Saussure F. *Course in General Linguistics*. Harris R. (Ed), London: Bloomsbury, Bloomsbury Revelation Edition. 2013.

სლოტა, 2018 – Slotta J. Pragmatics, 1-15 [https://www.researchgate.net/publication/328529101 Pragmatics](https://www.researchgate.net/publication/328529101_Pragmatics) (10.12.21)

ფოქსი, 1995 – Fox A. Linguistic Reconstruction An Introduction to Theory and Method. Oxford: Oxford University Press. 1995.

ფრომკინი, 2000 – Fromkin V. (Ed.) Linguistics: An Introduction to Linguistic Theory. Oxford:Blackwell Publishers. 2000.

ჰორნი, ვორდი 2006 – Horn L. and Ward G. (Eds.) The Handbook of Pragmatics, Oxford:Blackwell Publishing. 2006.

ANA GELOVANI

Conceptual Metaphors in Linguistics Discourse

Summary

On the material of English the paper aims at identifying and investigating conceptual metaphors in linguistics discourse. Different versions of conceptual metaphor theory (Lakoff & Johnson,1980, 1993; Kovecses 2008, 2017; Reddy 1979) form the theoretical basis of the study. The empirical data embrace 11 textbooks in different branches of linguistics - historical linguistics, phonetics, lexicology, pragmatics, stylistics and sociolinguistics. The observations have shown that linguistics discourse is quite understudied from the standpoint of conceptual metaphor theory.

As a result of the study a number of conceptual metaphors, mainly of ontological and structural type, have been identified and examined. The following ontological metaphors have been attested in the data: *Language is a Mirror; Language is a Container; Language is Female*. The most frequently encountered structural metaphors are as follows: *Language is a Code; Language is a Living Organism; Language has a Family; Language Relations are Family Relations*.

The metaphors in question are employed with the purpose of describing language from different perspectives.